

Barns rätt ska gå före föräldrars intressen

Föräldrar ska ta ansvar för sina barn och deras uppfostran. Ingen statlig institution eller modell kan ersätta relationer mellan människor, och i synnerhet inte relationen mellan barn och förälder. Även om ingen förälder är perfekt, så är det föräldrarna som i de allra flesta fall vet vad som är bäst för deras barn.

Men vi kan inte blunda för att föräldrar i vissa fall inte vill eller klarar av att ta ansvar för sina barn. Ofta är anledningen missbruksproblem eller psykiska problem. Då måste samhällets skyddsnet vara starkt. Det är vi skyldiga barnen. I Sverige ska inga barn utlämnas till en tillvaro av våld, isolering eller vanvård. Då måste barnets bästa gå före föräldrarnas rätt att vara just föräldrar.

Moderaterna menar att lagstiftning måste ändras så att barnets rätt till stabilitet, långsiktighet och trygghet väger tyngre – och att rätten att "få tillbaka sitt barn" väger lättare.

Ett barn ska inte kunna flyttas från familjehem om det strider mot barnets bästa

Barnets bästa måste sättas främst vid beslut om fortsatt placering i familjehem och vårdnadsöverflyttning. Här behöver lagstiftningen bli tydligare genom att uttryckligen ange de faktorer som bedömningen av barnets bästa måste omfatta. En viktig faktor bör vara barnets anknytning till familjehemsföräldrarna.

Vid beslut om att avbryta placering i familjehem tar domstolen, enligt dagens praxis, inte hänsyn till om barnet känner oro inför att lämna sitt familjehem eller kan ta skada av det. Detta kan få helt orimliga konsekvenser ur ett barnperspektiv. Barn som har blivit placerade i tidig ålder och är trygga i sitt familjehem kan plötsligt ryckas upp ur sin tillvaro för att återförenas med sina biologiska föräldrar som de under uppväxten bara träffat ett par timmar i taget.

Den statliga utredningen för att stärka barns rättigheter inom tvångsvården (Tvångsvårdsutredningen, SOU 2015:71) tagit fram flera förslag som nu bör förverkligas. Det handlar bland annat om att införa tydliga kriterier som stöd för socialtjänstens bedömning vid vårdnadsöverflyttningar. I nuläget anger lagen endast att placeringen ska ha varit stadigvarande och att vårdnadsöverflyttning ska vara uppenbart bäst för barnet. Det är inte tillräckligt. Lagen bör uttryckligen ange att barnets relation till familjehemsföräldrarna ska vara en viktig faktor i bedömningen av vad som är barnets bästa.

Moderaternas förslag:

- Att det i lagen (1990:52) om vård av unga (LVU) införs en ny bestämmelse där det uttryckligen framgår att vid prövning om vård i familjehem ska upphöra så ska särskilt avseende fästas vid:
 - barnets inställning
 - om barnet sedan låg ålder eller under lång tid vårdats i familjehemmet
 - barnets umgänge med och relation till vårdnadshavarna
 - om barnet har en nära relation till familjehemsföräldrarna och en god förankring i sin sociala miljö

- Att 6 kap. 8 § socialtjänstlagen kompletteras så att det uttryckligen anges att när vårdnadsöverflyttning övervägs efter en långvarig placering i familjehem ska särskilt beaktas:
 - barnets och familjehemsföräldrarnas inställning till en vårdnadsöverflyttning
 - barnets relation till familjehemsföräldrarna och deras förmåga att tillgodose barnets behov av en trygg och god uppväxt
 - familjehemsföräldrarnas inställning till och förmåga att tillgodose barnets behov av kontakt med föräldrar och andra närstående

Förslagen ovan lades fram i Tvångsvårdsutredningen och har därefter remitterats av regeringen. Regeringen har dock valt att inte gå vidare med förslagen till riksdagen. Moderaterna kommer nu att lägga fram förslagen till riksdagen i ett utskottsinitiativ.

Det ska finnas en långsiktig plan för barnets boende

För alla barn som placeras i familjehem ska en vårdplan upprättas. I planen ska socialnämnden beskriva vad som är målet med placeringen och hur det ska uppnås.

En tydlig inriktning för barnets långsiktiga boende ger barnet bättre förutsättningar för en stabil och tryggare uppväxt. Det nuvarande kravet på att upprätta en vårdplan bör därför kompletteras för att åstadkomma en tidigare prövning av den långsiktiga inriktningen för ett barns boende. Moderaterna vill därför att det införs en skyldighet att revidera vårdplanen senast när ett barn varit placerat under två år, oavsett om placeringen varit i samma hem eller inte. Och att frågan om barnets långsiktiga boende då alltid ska tas upp.

Moderaternas förslag:

- Att 11 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) kompletteras så att det framgår att en vårdplan som gäller ett barn ska revideras senast när barnet har varit placerat i två år. Vårdplanen ska vid denna tidpunkt, om det inte möter särskilda hinder, särskilt avse barnets långsiktiga boende.

Förslagen ovan lades fram i Tvångsvårdsutredningen och har därefter remitterats av regeringen. Regeringen har dock valt att inte gå vidare med förslagen till riksdagen. Moderaterna kommer nu att lägga fram förslagen till riksdagen i ett utskottsinitiativ.

Vårdnadsöverflyttning ska prövas tidigare och oftare

När ett barn har varit placerat i ett och samma familjehem under en längre tid, kan en vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldrarna bli aktuell. Nuvarande lagstiftning anger att socialnämnden ska överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning när ett barn varit placerat i samma hem under tre år. Under perioden 1998–2013 skedde totalt 2 889 vårdnadsöverflyttningar. Barnens snittålder vid vårdnadsöverflyttningen var knappt 12 år, och barnen hade i snitt varit placerat knappt sex år.

Enligt riksdagens utredningstjänst skedde 280 vårdnadsöverflyttningar av barn 0–17 år till familjehemsföräldrar 2014, 330 vårdnadsöverflyttningar 2016, och 335 vårdnadsöverflyttningar 2018.

En vårdnadsöverflyttning innebär att fosterhemsföräldrarna tar över det juridiska ansvaret för barnet, som därigenom får en stabilare anknytning till sin fosterfamilj. En vårdnadsöverflyttning medför vidare en ökad känsla av tillhörighet mellan fosterfamilj och barnet. Moderaterna vill därför att frågan om vårdnadsöverflyttning ska prövas tidigare och oftare.

Moderaternas förslag:

- En obligatorisk prövning om vårdnadsöverflyttning ska ske senast efter att ett barn varit placerat i ett och samma familjehem i två år.
- Om placeringen fortsätter efter två år, ska frågan om vårdnadsöverflyttning prövas årligen.

Familjehemsföräldrar ska inte behöva säga nej till vårdnadsöverflyttning på grund av byråkrati

Att vara familjehemsförälder är en fantastisk, men också krävande, uppgift. Det är helt grundläggande att familjehem får tillräcklig vägledning från socialtjänsten för att kunna känna trygghet i sin roll. Detsamma gäller givetvis vid vårdnadsöverflyttning.

Socialtjänstlagen anger i nuläget att kommuner får fortsätta betala skälig ersättning till familjehemsföräldrar även efter att de blivit vårdnadshavare. Vidare ska socialnämnden ge råd och stöd. Men erfarenheter har visat att detta stöd inte är tillräckligt starkt. Såväl Tvångsvårdsutredningen som Socialstyrelsen har påpekat att ett av de största hindren mot vårdnadsöverflyttning är familjehemsföräldrarnas tveksamhet. Ofta beror tveksamheten på att barnet har särskilda behov eller att kontakten med barnets biologiska föräldrar är svår. Om familjehemsföräldrarna blir vårdnadshavare, får de inte samma garantier för att barnet även i framtiden får alla insatser som behövs. De blir dessutom parter i eventuella ärenden rörande föräldrarnas umgänge med barnet och underhållsskyldighet.

Moderaterna vill se en bred översyn av regelverket på området. När barnets bästa talar för en vårdnadsöverflyttning ska inte tveksamheter kring fortsatt råd och stöd sätta käppar i hjulet. En sådan bred översyn bör bland annat beakta Tvångsvårdsutredningens överväganden om att ge socialnämnden nya möjligheterna att utge stöd och bistånd efter en vårdnadsöverflyttning bland annat för att ersätta kostnader för juridiska processer. Vidare bör det finnas ett tydligt ansvar för socialnämnden att följa upp hur vårdnadsöverflyttningen fungerar för barnet ifråga, till exempel vad gäller hälsa och skolresultat.

Moderaternas förslag:

- En bred översyn i syfte att garantera såväl barn som familjehemsföräldrar fortsatta insatser och stöd vid vårdnadsöverflyttning, så att byråkrati och risken för oväntade kostnader inte blir ett hinder för överflyttningen

Domstol med erfarenhet av placerade barn och deras villkor ska besluta om vårdnadsöverflyttning

Mål om vård enligt LVU och andra socialrättsliga mål prövas i förvaltningsdomstol. Mål om vårdnadsöverflyttning prövas däremot i allmän domstol, alltså i första hand i tingsrätt och hovrätt. Det finns anledning att mål om vårdnadsöverflyttning prövas av domstolar

som har erfarenhet av och kunskap om liknande mål och ärenden. Moderaterna vill därför att mål om vårdnadsöverflyttning ska hanteras av allmänna förvaltningsdomstolar.

Moderaternas förslag:

- Mål om vårdnadsöverflyttning ska prövas av förvaltningsdomstolarna istället för allmänna domstolar

Förbättra mindre kommuners möjligheter att genomföra svåra och känsliga utredningar avseende barn och deras familjer

Att utföra svåra och känsliga utredningar avseende placerade barn och deras familjer kräver såväl kompetens som erfarenhet. I många mindre kommuner saknas detta. Det kan till exempel bero på att socialtjänsten är hårt ansträngd till följd av kärv ekonomi i kommunen och att omsättningen av medarbetare är hög. I värsta fall leder det till att utredningarna brister i kvalitet. Ytterst drabbar det barnet ifråga.

Moderaterna har tidigare fört fram förslag om specialistsocionomer för barn och unga. Ärenden som rör denna grupp kan vara väldigt påfrestande och komplicerade. För att säkerställa en rättssäker och trygg hantering av dessa ärenden krävs löpande utbildning av landets socialsekreterare. Det har efterfrågats av såväl arbetsgivare som anställda inom socialtjänsten. I väntan på att förslag i denna riktning kan bli verklighet, behövs bättre förutsättningar för kommuner att samverka gällande svåra och känsliga utredningar som involverar barn. Det kan till exempel handla om regelbundet erfarenhetsutbyte och mentorskap.

Moderaternas förslag:

- Förbättra möjligheter till samverkan mellan kommuner för att säkerställa att utredningar om barn och unga håller hög kvalitet

Uppvärdera jour- och familjehem samt skärpt tillsyn

Merparten av alla placerade barn och ungdomar bor i familjehem eller jourhem. De familjer som engagerar sig i barn och ungdomars liv måste kunna förvänta sig tydliga regler. Regelverken som rör familjehem och jourhem bör därför genomgå en genomgripande översyn, där man ser över allt ifrån certifiering och dokumentation till ersättningsmodeller och barns rätt till såväl utbildning som läkarvård. Till exempel är möjligheterna till psykiatrisk hjälp för jourhemsplacerade barn ibland begränsade.

I dag finns en gedigen process på plats för att godkänna nya familje- och jourhem, men hemmen får inget kvitto på att processen är genomförd. Moderaterna vill därför införa en certifiering av jourhem och familjehem. Den skulle kunna knytas till krav på deltagande i utbildning och löpande utvärdering för att behålla sin certifiering. En certifiering vore dessutom en trygghet för värdfamiljen.

En certifiering skulle dessutom underlätta införandet av ett nationellt register över familjehemmen. Ett sådant register finns inte i dag och skulle möjliggöra både uppföljning och rapportering om familjers lämplighet att vara familjehem. Det skulle dessutom bli lättare att följa detta över kommungränserna vid eventuella placeringar i andra kommuner.

Moderaternas förslag:

- Inför certifiering, ett nationellt register och förbättrad dokumentation av jourhem och familjehem

Fler adoptioner – för barnets bästa

I Sverige är nationella adoptioner ovanligt i jämförelse med både vårdnadsöverflyttning och långtidsplacering i familjehem. Trots att det finns forskningsstöd för att adoption i många fall är gynnsammare för barnets fysiska, kognitiva, sociala, känslomässiga och beteendemässiga utveckling jämfört med långtidsplacering i familjehem.

År 2014 skedde 15 adoptioner av barn 0–17 år i familjehem till familjehemsföräldrarna, 2016 skedde 13 adoptioner och 2018 skedde 19 adoptioner, enligt riksdagens utredningstjänst.

Detta går att jämföra med statistik gällande insatser och placeringar: År 2018 påbörjades 410 omedelbara omhändertaganden enligt LVU av barn i åldern 0–3 år till följd av brister i hemmet. Per den 1 november 2018 fick 1 137 barn i åldern 0–3 år vård utanför hemmet enligt socialtjänstlagen eller LVU; familjehem var den vanligaste placeringsformen. Gruppen barn som skulle kunna vara aktuell för adoption omfattar alltså ett betydande antal individer.

Moderaterna vill se ett systematiskt arbete för att möjliggöra fler nationella adoptioner, som ett verkligt alternativ till vårdnadsöverflyttningar och långvariga placeringar. Det handlar till exempel om tydligare vägledning för att uppmärksamma de fall som kan bli aktuella för adoption, även om individuella bedömningar också alltid ska göras. Vidare bör en ordning införas som innebär att frågan om adoption alltid aktualiseras av socialnämnden efter att ett barn varit placerat i ett och samma familjehem under en viss tid. Även om huvudprincipen även fortsättningsvis ska vara att adoption endast kan ske med föräldrarnas samtycke finns

Vidare anledning att överväga om adoption, i sällsynta fall, ska kunna vara möjligt utan sådant samtycke. En sådan ordning har införts i Danmark. Det kan till exempel handla om situationer då det förekommit allvarligt våld i hemmet.

Moderaternas förslag:

- Inför tydligare stöd och riktlinjer för i vilka situationer möjligheten till adoption bör uppmärksammas
- Inför en regel om att adoption ska övervägas efter att ett barn varit placerad i ett och samma hem under en viss tid, på liknande sätt som vårdnadsöverflyttning
- Överväg om adoption ska kunna vara möjligt i vissa undantagsfall, till exempel vid allvarligt våld i hemmet, även utan föräldrarnas samtycke